

Aň-düşünjä açylan penjire

Category: Filosofiýa, Kitapcy, Psihologiýa, Publisistika, Romanlar
написано kitapcy | 26 января, 2025

Aň-düşünjä açylan penjire AÑ-DÜŞÜNJÄ AÇYLAN PENJIRE...

«Şeý diýdi...», «Ol aýtdy...»

Şulardan başga «ýazma» meselesinde baha berip bilýän zadymyz ýok.

Düşünje göýdükliginiň «çölünde» gezip ýörüs, bir damja suwa zar ýagdaýa düşdük we “oasis” halamzok!

Gynansak-da, hiç zadyň öňüni-yzyny «görjek» bolmaýan, kemçiligi hemişe «başgalardan» gözleýän şowakörlük bar garşymyzda. Meselem, telperlik Alew Alatlynyň ýazan zatlaryna baha bererden ejiz gelýär, şon üçinem ony okaýan ýok!

Ýogsam bolmasa, «dogurmak», döretmek janyňy öldüm-öldüme getirýän ne agyr müddet...

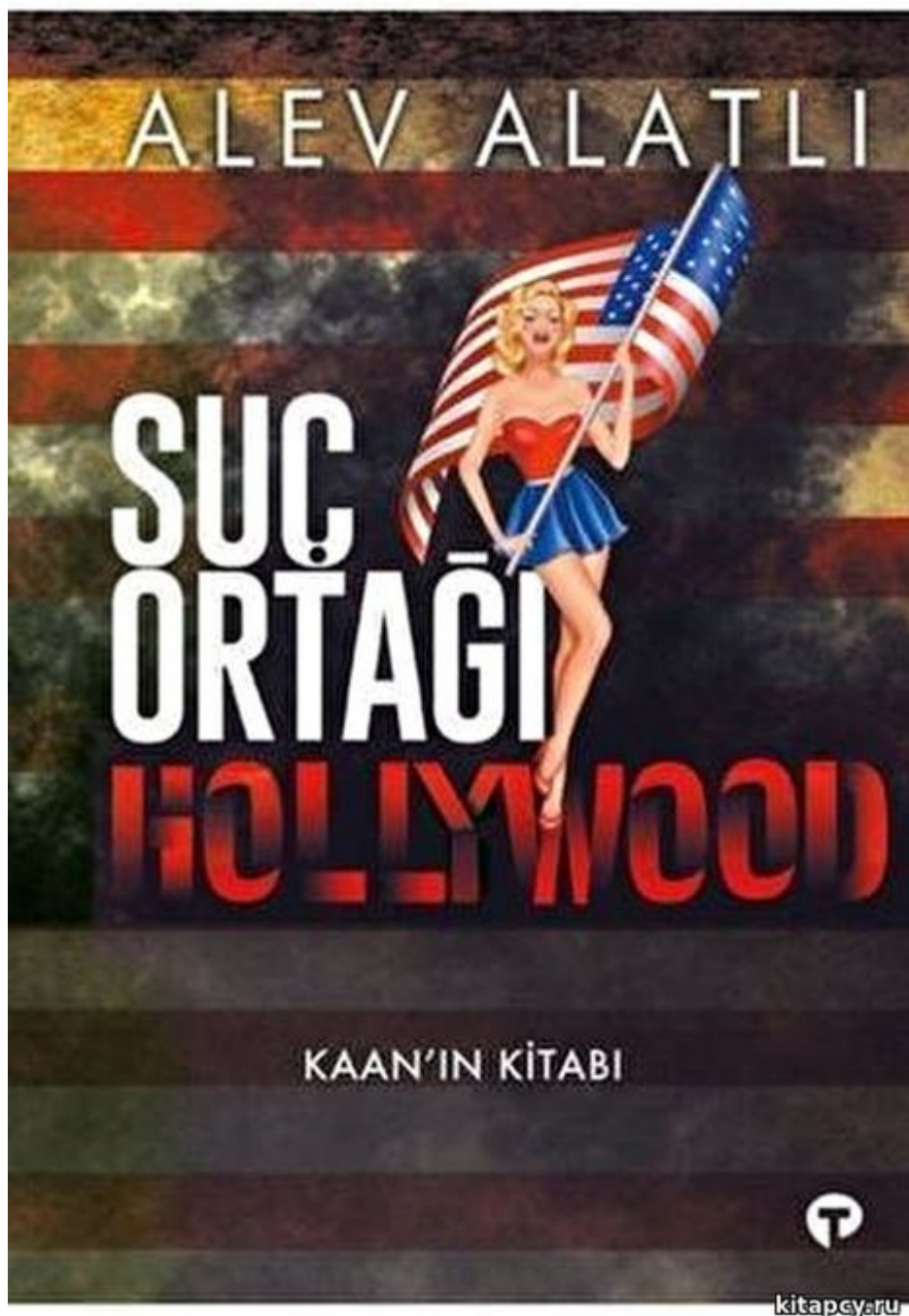
Özüniň we ýurdunyň hakykatyny gözleýän Alatly ýazmanka gaty kän zat «toplady»:

Ýakyn Gündogar Tehniki uniwersitetinde ykdysadyýet ugrundan okady...

Wanderbilt uniwersitetinde ösüş ykdysadyýetinden we ekonometriýadan masterlik işini gorady.

«Ivy League»-niň düzümindäki «Dartmouth College»-de filosofiýadan we teologiyadan doktorlyk dissertasiýasyny gorady.

ABŞ-da mugallymlyk etdi. Ylahyýet we medeniýet boýunça has köp iş geçirdi. «Çepçi 68» nesliniň hereketlerine gatnaşdy.

Türkiýä gaýdyp gelip, Stambul uniwersitetiniň Ykdysadyýet fakultetinde we Döwlet Meýilnamalaşdyryş gullugynda işledi. Kairde dini ugurdan iş geçirdi.

ABŞ-da bu gezek Kaliforniýa unieersitetinde psihodilbilimi – diliň psihologiýasy boýunça ylmy işleri geçirdi. Berkli uniwersitetiniň maksatnamalaryny taýýarlamaga gatnaşdy.

«Cumhuriyet» gazetinde işledi.

Çepçi intellektuallaryň guran Türk ýazyjylaryň kooperatiwiniň (YAZK0) başlygynyň orunbasary bolup işledi we ş.m.

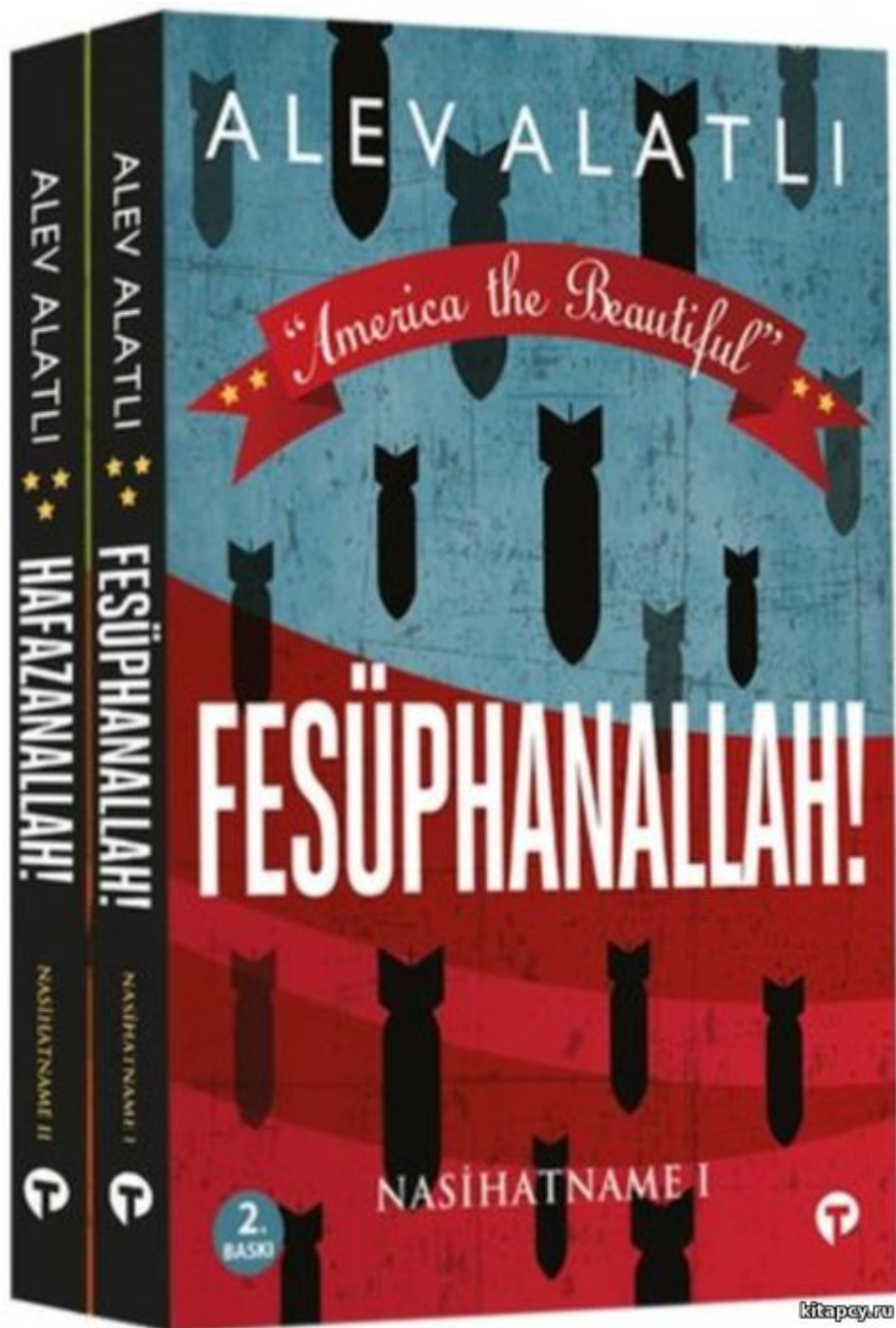
Soňra tejribesini, bilýän zatlaryny ýurduna bermegi borç bildi.

* * *

Pikiri, wyždany azat Alew Alatly başdan geçirýän «guraklyk» döwrümiziň öndümlü ýazyjysy boldy.

Eserlerinde ilkinji nobatda ullakan ýalan-ýaşryklar bilen saýrylaşdyrylan çepçileriň we sagçylaryň ýurtdan üzňeligine üns berdi. Günbatarlylaşma ýykgyň etme meýlini aradan aýyrmak isledi, hakykatçy ýerliligiň arkasynda durdy ýurduň ötüşen jemgyýetçilik problemalaryna, şirmaýy diňden däl-de, içerden, hakyky analize girişdi...

«O taýda kim bar?» (“Or’da Kimse Var mı?”) tapgyrynyň birinji kitaby 1992-nji ýylda ýazdy: “Viva La Muerte”...

Onda ispan faşistleriniň graždanlyk uruşynda ölümi götergileýän sözünden ýola çykyp, «amanat kelle» çepçi populizmiň görkezmelik nekrofiliýa (ölisöýüjilik) namalaryny tankyt etdi. (Özem bu, 1986-njy ýylda ýazan «Intellectual despotizmi» (“Aydın Despotizmi”) ylmy işiniň çeper edebiýata öwrülen görnüşidi).

Alatly 1993-nji ýylda tapgyryň üçünji kitabyny ýazdy: «Walla, gurda iýdirdiň meni» («Valla Kurda Yedirdin Beni»)... Ol bu kitapda syýasy kürtçülik gatnaşygynyň üstünde durup geçdi. Çepçi lýumpen kürtçülügiň üstünden «arada galmagy» gürrüň berdi. «Bizi terror däl, jelepçilik dargadar».

Tapgyryň dördünji kitaby O.K.Musti. Türkiýäniň soňy» (“O.K.Musti, Türkiye Tamamdır”)... Nasional-idealist (ülküji) hereketiň nireden nirä gelip ýetendigini ýazdy.

Tapgyryň soňky romanyny birnäçe ýylyny geçirip 2013-nji ýylda ýazdy: «Ak türkler öýkeledi» (“Beyaz Türkler Küstü”).

Kimlere onuň stili gödegrägem ýaly bolup biler, çünki «urup» öwretmäge synanyşýar!

* * *

Galamy açar Alatly gutarmaýan energiýasy bilen problemalaryň sakasy bolan her «gapyny» açmak isledi:

Iki kitaplyk «Şrýodingeriň pişigi» («Garabasma» we «Düýş») «Schrödinger'in Kedisi» / “Kabus” ve “Rüya”) romanlarynda «Täze dünýä düzgüni tarykatyna» ýeňilen Türkiýäni suratlandyrdy...

Üç kitaplyk «Aýdyňlanma däl, merhemet» (“Aydınlanma Değil Merhamet”), «Dünýä nobaty» (“Dünya Nöbeti”), «Eý uhnäm! Eý uhnäm!» (“Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!”) eserleri bilen Russiýanyň we Türkiýäniň Günbatarlylaşma ýaly problemalarynyň üstünde durýan «Gogolyň yzynda» («Gogol'un İzinde») kitaplaryny ýazdy. Alatly

ýewraziýaýdy...

Dört tomluk «Günbatary ugrukdyran ýazgylar» (“Batı’ya Yön Veren Metinler”), baş tomluk («Bizi ugrukdyran ýazgylar» (“Bize Yön Veren Metinler”) tapgyrlary okuw gollanmasy hökmünde peýdalanmaga mynasyp...

Haýsy eserini ýatladaýyn. “Fesüphanallah”, “Hafazanallah”, «Takdyra garşy çykma AŞ» (“Kadere Karşı Koyma AŞ”) kitaplary hakda öň aýdyp geçipdim. Dumly-duşdan üstüme paýys söz ýagdyrdylar. Aslynda düşünmänem duramok:

But döwüji Alatly «Öwrenme endigimizi üýtgetmek hijem aňsat bolmaýar. Şahsy göz ýetirmeler şu günden ertire bolýan zat däl. Sistemalaşdyrylan maglumaty gylçygyndan aýyrmak sabyr-takat, hakykata gowuşmak batyrgaýlyk we wagt talap edýär» diýip ýazdy... «Bu jemgyýet bilýän adamy hökmany suratda haksyzlyga uçradýar. Çünki bilmek borçlandyrýar, «aňlamaga» mejbur edýär. Jahyl rehim etme duýgusyny oýandyrýar. Ýkgynçylygy bagyşlanýar. Bu bolsa olaryň artykmaçlygydyr...»

Ýazgymyň mazmuny şudur:

Alew Alatlynyň barmagyna däl-de, barmagynyň görkezýän ugruna serediň! Eger «kör» bolup galasyňyz gelmeýän bolsa...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 06.02.2024 ý. Publisistika